

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства

Кафедра української літератури

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни за вибором

підготовки бакалавра

спеціальностей 014.01– Середня освіта (українська мова та література),

Для групи УП-18

(Шифр за ОПІ:2.2.1.3в)

035.01 – Філологія (українська мова і література)

для групи УУ-18

(Шифр за ОПІ: 2.2.1.3в)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Гонюк О.В., к. філол. н., доц.

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за спеціальностями
014.01 – Середня освіта (українська мова та література), 6.020303 Філологія
(українська мова і література)

31.08. 2017 року, протокол №1

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Історія української культури в контексті світової культури” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 035.01 «Філологія (українська мова і література)» та 014.01 «Середня освіта (українська мова та література)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є своєрідність української культури в контексті світової в діяхронічному зрізі.

Міждисциплінарні зв'язки: для вивчення курсу потрібні знання студентів з дисципліни «Історія України».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна характеристика навчальної дисципліни. Історія української культури у первісні часи й у часи середньовіччя.
2. Українська культура у XIV – XIX століттях.
3. Українська культура XX – XXI століть: феномен, проблеми, тенденції та вектори розвитку.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Історія української культури в контексті світової культури” є формування в студентів цілісного уявлення про головні тенденції розвитку вітчизняної культури, їх зв'язок із світовими культурними явищами й процесами.

1.2. Головними завданнями вивчення дисципліни “Історія української культури в контексті світової культури” є ознайомлення студента з періодизацією розвитку української культури, найвизначнішими її явищами в духовній та матеріальній сфері, розвиток уявлення про їх взаємозв'язок, спільне та відмінне із аналогічними у світовій культурі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- види культури, теорії її походження;
- етапи та тенденції розвитку української культури у зв'язку із світовими;
- головні досягнення української культури різних періодів у духовній та матеріальній сфері.

вміти :

- аналізувати явища та пам'ятки культури, орієнтуватися у головних проблемах та поняттях культурології;
- проводити паралелі між явищами української та світової культури, здійснювати їх типологічні зіставлення;
- оцінювати ефективність і якість будь-якої господарської, економічної, виробничої діяльності з соціальної та естетичної точки зору.

2. Програма дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни. Історія української культури у первісні часи й у часи середньовіччя

Тема 1. Історія української культури в контексті світової культури як навчальна дисципліна

Етимологія поняття «культура». Становлення культурологічного знання. Головні методологічні підходи до культури, теорії походження культури. Структура культури: поняття про матеріальну та духовну, світову й національну, елітарну, масову й народну культуру, субкультуру, контркультуру. Функції культури. Культура як засіб національної самоідентифікації. Поняття ментальності, типи ментальності. Головні ознаки української ментальності. Архетипи й символи української культури.

Тема 2. Витоки української культури: архаїчні культури на території України

Первісна (архаїчна) культура: періодизація та головні ознаки. Міф і його роль у первісній культурі. Види міфів. Первісні релігійні вірування: анімізм, тотемізм, фетишизм, магія. Міфологічні уявлення давніх слов'ян, пантеон слов'янських богів у порівнянні з пантеонами інших політеїстичних релігій. Культурні регіони планети (арабсько-мусульманський, далекосхідний, індійський, африканський, південно- (латино)американський, північноамериканський, європейський, слов'янський). Проблема праісторії та витоків української культури. Культура доби палеоліту, мезоліту, неоліту, енеоліту, бронзової доби (трипільська та інші археологічні культури), залізної доби (кіммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни, черняхівська культура). Феномен античної культури та її характерні риси. Вплив античності на становлення української культури. Грецькі міста-колонії в Причорномор'ї.

Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства

Головні ознаки культури європейського середньовіччя і її релігійний характер. Українська культура княжого періоду (IX – XII ст.). Писемність та освіта в Київській Русі. Розвиток літератури й науки. Перекладна та оригінальна література, її жанри. Образотворче мистецтво й архітектура Київської Русі. Феномен давньоруської ікони, її символіка. Культура Галицько-Волинського князівства: книгописання, іконопис, літописання, ремесла.

Змістовий модуль 2. Українська культура у XIV – XIX століттях.

Тема 4. Культурні процеси в литовсько-польський і польсько-козацький періоди

Естетичні засади Ренесансу в європейській культурі. Історичні умови та соціально-політичні причини формування ренесансної культури України. Братства та їх просвітницька діяльність. Освіта і культура України за часів Литовського князівства і Речі Посполитої. Пам'ятки архітектури періоду Відродження в Україні.

Тема 5. Українська культура доби козацько-гетьманської держави. Українське бароко

Загальна характеристика європейської культури нового часу та її типологічні риси. Соціально-політичні чинники розвитку української культури у другій половині XVII – XVIII ст. Козацтво та його роль у формуванні національного самовизначення української культури. Феномен українського бароко: література, живопис, архітектура, музика. Життя і творчість Г. Сковороди як видатне явище української барокової культури.

Тема 6. Культура в часи пробудження української національної свідомості

Зарубіжна культура епохи Просвітництва. Українське Відродження як відбуття ідеї Просвітництва. Романтизм та українське національне Відродження. Роль І. Котляревського у зародженні нової української літератури. Т.Г. Шевченко й становлення нової української культури. Становлення реалізму як панівного творчого методу в українському мистецтві. Криза реалізму у світовій та українській культурі.

Змістовий модуль 3. Українська культура XX – XXI століть: феномен, проблеми, тенденції та вектори розвитку

Тема 7. Феномен Розстріляного відродження. Радянський період розвитку культури України. Соцреалізм як феномен мистецтва

Проблеми світової культури кінця XIX – початку XX ст. Модернізм як система художніх цінностей. Національно-культурний рух в Україні кінця XIX – початку XX ст. Особливості українського модернізму: специфіка символізму, неоромантизму, неокласицизму, імпресіонізму в українському мистецтві. Авангардистські течії модернізму у світовому й українському мистецтві (футуризм, сюрреалізм, експресіонізм). Трагедія української культури 1930-х років. Радянський період розвитку культури України. Соцреалізм як тип тоталітарної культури. Культура України під час кризи радянської системи

Тема 8. Постмодерністська модель світу у світовій та українській інтерпретаціях

Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу. Специфіка української постколоніальної свідомості. Експансія масової культури та її вплив на сучасне українське суспільство. Постмодерністська модель світу у світовій та українській інтерпретаціях. Нове національне відродження в добу становлення незалежності.

3. Рекомендована література

Базова

1. Закович М.М. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
2. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник / Кер. авт. Колективу Л.Т. Левчук. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2000. – 520 с.
3. Історія світової та української культури: Підручник для вищих закладів освіти / В.А. Греченко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук, В.А. Режко. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 480 с.
4. Історія української культури. Навч. посіб./ О.Ю. Павлова, Т.Ф. Мельничук, І.В. Грищенко, В.В. Панталієнко, С.А. Сироватський, Т.М. Мисюра/ За ред. О. Ю. Павлової – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

5. Історія української культури: підручник / В.О. Лозовий, Л.В. Анучина, О.А. Стасевська, О.В. Уманець; за ред. В.О. Лозового. – Х.: Право, 2013. – 368 с.
6. Культурологія: навч. посіб. / В.М. Шейко, Ю.П. Богущкий, Е.В. Германова де Діас. – К.: Знання, 2012. – 494 с.
7. Культурологія: теорія та історія культури / За ред. І.І. Тюрменка, О.Д. Горбула. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
8. Пальм Н.Д. Історія української культури: навчальний посібник / Н.Д. Пальм, Т.Є. Гетало. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – 296 с.

Допоміжна

1. Андреев Л. Художественный синтез и постмодернизм / Леонид Андреев // Вопросы литературы. – 2001. – № 1. – С. 3–39.
2. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблішмент: Збірка статей. – К.: Факт, 2006. – 160 с.
3. Гундорова Т. Європейський модернізм чи європейські модернізми? (Українська перспектива) / Тамара Гундорова // Слово і час. – 1995. – № 2. – С. 28–31.
4. Дворецька Г.В. Соціологія. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 472 с.
5. Ільницький О. Український футуризм (1914–1930). Перекл. з англ. Р. Тхорук. — Львів: Літопис, 2003. — 456 с.
6. Левчук Л. Т. Психологія: історія, теорія, мистецька практика: [навч. посібник] / Л. Т. Левчук. – К.: Либідь, 2002. – 255 с.
7. Некрасова Е.С. Социалистический реализм как культурный феномен // <http://www.dissercat.com/content/sotsialisticheskii-realizm-kak-kulturnyi-fenomen>
8. Нельга О.В. Українська етносоціологія: навч. посіб. – Ч.1 / О.В. Нельга. – К.: ДІІ «Вид. дім «Персонал»», 2015. – 540 с.
9. Огнева Т. К. Відбиток часу в дзеркалі буття: [монографія] / Огнева Т. К. – К.: Академвидав, 2008. – 216 с.
10. Орлова Т. В. Історія сучасного світу: [навч. посіб.] / Орлова Т.В. – К.: Знання, 2006. – 551 с.
11. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: [монографія] / Соломія Павличко; [2-е вид., перероб і доп.]. — К.: Либідь, 1999. – 447 с.
12. Петров С.М. Проблемы реализма в художественной литературе. – М., 1962. – 304 с.
13. Побочий І.А. Менталітет українського суспільства: витоки та сучасний стан / І.А. Побочий // Вісник СевДТУ. Політологія: зб. наук. пр. – Вип. 91. – Севастополь: Вид-во НТУ, 2008. – С. 37–40.
14. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Монографія. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
15. Стражний О.С. Український менталітет: Ілюзії. Міфи. Реальність / О.С. Стражний. – 368 с.
16. Ушакова О. Модернізм: о границах понятия / Ольга Ушакова // Вестник Пермского университета. – Вып. 6 (12). – 2010. – С. 109–114.

17. Харчук Р.Б. Сучаснаукраїнська проза: Постмодерний період: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 248 с.
18. Шевнюк О.Л. Історія мистецтв: навч. посіб. / О.Л. Шевнюк. – К. Освіта України, 2015. – 452 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання *залик*

5. Засоби діагностики успішності навчання: відповіді на практичних заняттях (з урахуванням матеріалу для самостійного опрацювання), які відбуваються у формі дискусії, стислої доповіді, бліц-опитування; індивідуальне завдання, контрольні роботи, презентація.